

FJALLSKILAREGLUGERÐ

fyrir Kjósarsýslu.

101
16. júlí

1. gr.

Stjórn fjallskilamála.

Sýslunefnd hefur yfirstjórn allra fjallskilamála sýslunnar. Hreppsnefndir hafa stjórn og allar framkvæmdir fjallskilamála í sveitarfélögum og í samvinnu, þegar fleiri sveitarfélög hafa upprekstur eða réttarhald sameiganlega. Verði ágreiningur milli hreppsnefnda út af fjallskilamálum, skal sýslunefnd skera úr.

2. gr.

Upprekstrarlönd og notkun þeirra.

Hreppsnefndum er heimilt að greina allt land í hreppum í heimaland og upprekstrarland, ef ástæður þykja til. Telst þá upprekstrarland, þar sem búpeningur gengur á sumrin en notast lítt eða ekkert á vetrum sökum fjarlægðar frá byggð.

Enginn má hafa til sérnota fyrir sig félagslegt upprekstrarland án leyfis hreppsnefndar. Eigi má heldur í heimildarleysi færa skepnur í heimalönd eða upprekstrarlönd né ónáða þar án leyfis landráðenda eða hreppsnefndar. Enn fremur er einstaklingum óheimilt að taka fénað til upprekstrar í félagslegt upprekstrarland nema með leyfi hreppsnefndar.

3. gr.

Ágangur búfénaðar í heimalöndum.

Búfjáreigendum er skylt að stuðla að því, að fénaður þeirra gangi eigi í löndum annarra og geri þar usla eða tjón. Skal það vera skylda að þeir, sem fénað hafa í heimahögum að sumrinu, hafi hann í afgirtum löndum, að öðrum kosti er hann réttláus, og skal honum ráðstafað sem óskilafénaði á kostnað eigenda.

Jarðeigendur eða leigjendur lands eru skyldir til þess að hafa garðlönd sín girt löglegum girðingum.

Sé svo mikill ágangur af fénaði úr upprekstrarlöndum í heimalönd einstaklinga, að þeir fái ekki við ráðið, getur hlutaðeigandi leitað aðstoðar hreppsnefndar, sem gerir ráðstafanir til þess að afstýra áganginum og greiðist kostnaður við það úr sveitarsjóði. Utansveitarfénað skal hreppsnefnd láta flytja til heimasveitar hans og greiði sveitarsjóður þess hrepps. sem fénaðurinn er úr allan kostnað við flutninginn, en eigendum fénaðarins ber að greiða sveitarsjóðnum kostnaðinn að fullu.

4. gr.

Upprekstrarákvæði.

Þar sem upprekstrarlönd eru notuð á sumrum, ber öllum þeim sem eiga eða hafa undir höndum sauðfé, ótamin hross eða geldneyti að reka fénað sinn á afrétt svo tímanlega að vorinu, sem árferði og aðrar ástæður leyfa, nema þeir hafi örugglega girt landsvæði fyrir þann fénað, enda sé sá fénaður á ábyrgð eigenda, samkvæmt 1. málsgrein 3. greinar.

5. gr.

Vorsmalanir.

Öllum þeim sem jörð hafa til ábúðar eða umráða, ber skylda til að smala land sitt á vorin eftir fyrirmælum hreppsnefndar og eru skyldir til að greiða fyrir góðum skilum á fénaði annarra, sem fyrir kemur hjá þeim.

Fjallskilaskyldur er hver sá, sem fénað á eða hefur til umráða, hvort sem jörð hefur til afnota eða eigi. Einnig má leggja fjallskil á notanda jarðar eða eiganda, þótt hann hafi ekki fénað, ef mannafla vantar til smala eða réttarhalda, að álitu hreppsnefndar.

Til leita í hverju upprekstrarlandi ber einkum að skipa þá er þau nota. Hver maður er fjallskilaskyldur í því sveitarfélagi, sem hann á heimili í. Fjallskil skal þó leggja á mann þar sem hann notar upprekstrarland fyrir skepnur sínar eða á land þótt utansveitar sé, en þá má eigi leggja á meira en $\frac{1}{5}$ hluta fjallskila vegna þess fénaðar eða lands í heimasveit hans. Fjallskilakostnaði má jafna niður og leggja á í vinnu eða peningum. Til fjallskila telst eitt hross í upprekstri jafnt sex sauðkindum.

Hreppsnefnd boðar með fjallskilaboði þrem vikum fyrir fyrstu haustleitir öllum þeim er hlut eiga að máli, hvaða fjallskil þeim ber að inna af höndum og er sérhverjum skylt að hlýta fyrir mælum hennar án undandrátta. Vanræki menn að vinna tilskilin fjallskil má kaupa mann í stað þess er vantar, á kostnað þess sem skipaður var.

Hverjum landráðanda er skylt að smala allt land sitt og koma fénaði þaðan til lögrétta, sveitarsjóðnum að kostnaðarlausu. Heimilt er hreppsnefndum þó að veita aðstoð þeim, sem erfiðastar hafa aðstæður og mest landrými til smölunar og greiðist sá kostnaður úr sveitarsjóði.

Hreppsnefnd skipar leitarforingja, safngæzlumenn, 2 marklýsingarmenn og réttarstjóra. Leitarforingjar skipa fyrir um leitir og ber leitarmönnum að hlýða þeim í hvívetna. Leitarforingjar ráða yfir safni sínu unz komið er til rétta og skipaður safngæzlumaður tekur við. Leitarforingjar sjái um að leitarmenn séu viðhlýtandi útbúnir og að öðru leyti starfa sínum vaxnir. Séu vanbúnir liðléttingar sendir í leitir, sem ekki fá unnið fullt gagn, að dómi leitarforingja, telst slíkt sem vanrækt fjallskil.

Skipa skal menn í útréttir eftir þörfum og ber þeim að hirða allan fénað úr sveit sinni og koma honum til rétta eða bæja í hreppnum. Öllum búendum ber að greiða fyrir að fénaður komist sem fyrst til eigendanna.

7. gr.

Réttarstörf.

Réttarstjórar skulu sjá um að réttarstörfin gangi sem greiðast og skulu rétta-
menn hlíta fyrirskipunum þeirra í hvívetna.

Ber hreppstjórum að veita þeim aðstoð, ef með þarf. Réttarstjórar sjái um að allir markleysingar séu einangraðir í sérstökum dülki og mönnum síðan gefinn kostur á að láta mæður helga sér afkvæmi sin. Við drátt fénaðar gengur hornmark fyrir eyrnamarki og skrásett brennimark, ef ekki eiga fleiri það sama, fyrir horna- og eyrnamarki, en greinilega áletrað spjald fyrir öllum öðrum mörkum. Þó hvílir sönnunarskylda á eiganda spjaldmerkisins um eignarheimild fénaðarins, ef þess verður krafizt. Verði ágreiningur um mörk úrskurða marklýsingamenn og hreppstjóri. Úrgangsfé það, sem afgangur verður eftir nákvæma skoðun við skrádrátt, svo og óutgengna markleysingja, afhendir réttarstjórinn hreppstjóra fyrir réttarlök til sölu eða slátrunar sem óskilafé.

8. gr.

Haustleitir.

Aðalhaustleitir skulu vera tvennar. Skulu þær fara fram daginn áður en réttað er í hverju réttarfélagi. Þá skal smala allt land, sem fénaður hefur gengið á á

sumrum. Ef vanheill fénaður kemst ekki til réttar ber leitarforingja að sjá um að hann komist til byggða og tilkynna það hreppstjóra þegar í stað, sem þá ráðstafar fénaðinum tafarlaust í samráði við eigendur, ef til þeirra næst. 101 16. júlí

Lögréttir Kjósarsýslu skulu vera þessar:

- a. Eyjarétt í Kjósarsýslu. Fyrri rétt þriðjudag í 22. viku sumars. Sundurdrátt má hafa við Fossá.
- b. Kollafjarðarrétt í Kjalarneshreppi. Fyrri rétt miðvikudaginn í 22. viku sumars. Sundurdrátt má hafa við Arnarhamar.
- c. Hafravatnsrétt fyrir Mosfellssveit, Seltjarnarnes, Kópavogshrepp og Reykjavík. Fyrri rétt þriðjudag í 22. viku sumars.

Sundurdrátt má hafa þar sem hlutaðeigandi sveitarstjórnir ákveða.

Önnur réttun fer fram sama vikudag tveim vikum seinna (samanber þó næstu málsgrein). Úrgang úr sundurdráttarréttum skulu tilkvaddir menn færa til aðalréttu svo fljótt sem föng eru á, svo aðalréttir teyfjast ekki.

Berist sýslunefnd beiðni tveggja réttarfélaga af þremur um breytingu á réttardögum, er henni heimilt að ákveða að önnur réttun fara fram samdægurs í sýslunni.

Hrossasmölun skal fara fram á hverju hausti og skulu öll hross úr afréttum þá rekin til réttar og hirt þar af eigendum. Hreppsnefndir ákveða um hrossasmölun um leið og önnur fjallskil og geta þær skipað þá, sem hross eiga á afréttum, í þær smalamennskur.

Hross, er rekin eru til rétta og eru í óskilum, skulu afhent hreppstjóra til gæzlu, sem auglýsir þau og selur sem óskilafé að þrem vikum liðnum, ef enginn finnst eigandinn.

Fyrsta virkan dag í nóvember, skal fara fram almenn smölun í öllum hreppum sýslunnar. Skal þá senda úrtíning til rétta og gera ráðstafanir til að utanhreppsmenn geti nálgast fé sitt. Óskilafé er farið með samkv. 10. gr.

9. gr.

Aukasmalanir.

Auk aðalhaustleita getur hreppsnefnd ákveðið smalanir á öðrum tímum, ef þurfa þykir. Verði þá ákveðið, að úrtíningur skuli rekinn til rétta, skal tilkynna það nálægum hreppsfélögum. Þá er heimasmalanir fara fram, eru búendur skyldir að greiða fyrir skilum á annarra fénaði.

10. gr.

Meðferð óskilafénaðar.

Óskilafé skal selja án innlausnarfrests, nema kynbóta- og forystufé og hross tveggja vetra og eldri. Þann fénað skal selja með sex vikna innlausnarfresti frá sölu-degi. Kynbótafé og forystufé, skal merkja með vel festu spjaldi, sem orðið *met* sé letrað á, annars verður ekki átalið þótt það sé selt án innlausnarfrests.

Markleysingja og annan óskilafénað er fyrir kemur eftir afstaðnar haustleitir, svo og ágangshross eða annan fénað, sem eigi hefur til skila komizt, skal reka til hreppstjóra, en hann ráðstafar fénaðinum eða selur að undanfarinni uppboðslýsingu, með þó minnst viku fyrirvara, ef um hross tveggja vetra eða eldri er að ræða.

Þá hreppstjóri hefur selt óskilafénað og eigandi ekki gefið sig fram, skal hann senda auglýsingu um sölu fénaðarins til birtingar í Lögbirtingablaðinu fyrir janúar-mánaðarlok ár hvert. Þeir sem sanna eignarrétt sinn á seldum fénaði fyrir hlutaðeigandi hreppstjóra fyrir næstu fardaga, fá uppboðsandvirðið greitt að frádregnum kostnaði. Annars fellur andvirðið til hlutaðeigandi sveitarsjóðs og afhendist oddvita ásamt skýrslu um seldan óskilafénað.

11. gr.

Mörk og markaskrár.

Skýlt er hverjum þeim er búfé á (sauðfé, hross) eða hefur það til umráða, að hafa það greinilega markað. Verði eyrnamarki ekki við komið, ber að hornmarka og brennimerkja hyrnt fé, en auðkenna kollótt fé með spjaldmerki. Allt hyrnt sauðfé veturgamalt og eldra skal brennimerkja með hreppabrennimarki á hægra horn. Í Kjósarsýslu eru hreppabrennimörk þessi:

Fyrir Kjósarhrepp	K1 eða Kjós.
— Kjalarneshrepp	K2 — Kjal.
— Mosfellshrepp	K3 — Mosf.
— Seltjarnarneshrepp	K4 — Seltj.
— Kópavogshrepp	K5 — Kóp.

Ekki má taka upp eða nota mikil særingarmörk, mega mörk ekki vera meira en átta hnífsbrögð alls. Aðeins tvö undirmörk má nota sama megin á eyra. Eftirtalin mörk eru bönnuð: Gagnlaggað, geirstúfrifað, geirsýlt, hamarrifað, hamarsneitt, stúfmiðhlutað, stúfrifað í jaðrað, sýlblaðstýft, sýlhamar, tvígagnbitað, tvígagnfjaðrað, tvílaggað, vagllögg, vaglrifa og þristýft.

Sýslunefnd skal láta prenta markaskrá eigi sjaldnar en tíunda hvert ár. Skulu allir markeigendur í sýslunni koma mörkum sínum í hana og má enginn nota mark, sem ekki er prentað í skránni (sjá þó næstsíðustu málsgrein þ. gr.).

Enginn má hafa fleiri en tvö sauðfjármörk og eitt hrossamark. Sýslunefnd ákveður markagjald og skal það vera svo hátt að nægi fyrir kostnaði við undirbúning og prentun markaskrárinnar. Verði afgangur þegar allur kostnaður er greiddur, skal hann renna í sýslusjóð. Markaskrána skal prenta í svo mörgum eintökum að hver markeigandi geti fengið eitt, og auk þess nokkur til vara og til að senda í nálægar sýslur. Fjallskilareglugerð sýslunnar skal prenta með markaskránni.

Sýslunefnd kys markavörð til að annast útgáfu markaskrárinnar. Hann skal einnig hafa umsjón með upptöku nýrra marka, milli þess að markaskrár eru prentaðar.

Markavörður mælir fyrir um söfnun marka og allt er þar að lýtur og tilkynnir það markasafnendum í tæka tíð, en söfnun skal fara fram í október árið áður en skráin er prentuð. Hreppstjórar safna og raða mörkum hver í sínum hreppi. Þeim ber 10% af markagjaldinu í þóknun fyrir starf sitt. Allir sem vilja koma marki í skrána, skulu greiða markagjaldið um leið og þeir afhenda markið. Fyrir nýtt mark greiðist tvöfalt gjald. Að lokinni markasöfnun skal senda mörkin og markagjöldin til markavarðar. Finni hann eitthvað athugasemjulegt við mörkin, sem honum berast, skal hann tilkynna það bréflega þeim er í hlut eiga, og um leið benda á annað mark er komið gæti í stað þess, sem sent var og sem líkast því. Hafi markaverði ekki borizt svör við tilkynningunum fyrir ákveðinn tíma, getur hann litið svo á, að ábenta markið sé samþykkt, og látið prenta það í skránni. Vilji einhver taka upp nýtt mark eða nota aðflutt mark á milli þess að markaskrár eru prentaðar, verður hann að fá til þess samþykki markvarðar og að því fengu auglýsa það í Lögbirtinga- blaðinu, er það þá heimilt til notkunar.

Sýslunefndin skal leita samvinnu við nágrannasýslunefndir um ráðstafanir til að forðast sammerki þar sem fjársamgöngur geta átt sér stað.

12. gr.

101

Rekstrarákvæði.

16. júlí

Þegar sauðfé eða hross eru rekin um Kjósarsýslu, skal þess gætt að valda ekki tjóni á fénaði eða löndum, þar sem rekið er um eða áð. Ekki má vera á ferð með rekstra þegar skuggsýnt er, hvorki að kvöldi eða morgni.

Allur rekstrarfénaður skal vera auðkenndur með greinilegum og traustum rekstrarmerkjum. Þess skal gætt að annar fénaður komi ekki saman við rekstra. En komi það fyrir, skal sá fénaður skilinn frá rekstrinum svo fljótt sem verða má og honum komið í átthaga sína eigendum hans að kostnaðarlausu.

Hvert það tjón, sem kann að hljótast af umferð rekstra, ber rekstrarmönnum að bæta að fullu.

13. gr.

Meðferð búfénaðar.

Bannað er að misþyrma skepnum á nokkurn hátt svo sem með svelti, hundbeitingu, hártogun eða öðru slíku, við réttir, í rekstrum eða gæzlu, heimasmölun eða annarri viðureign. Brot gegn ákvæði þessu varðar skaðbótum eða hegningu að lögum.

14. gr.

Bygging rétta.

Hreppsnefndir annast byggingu og viðhald rétta með tilheyrandi dilkum, sömu-leiðis dilka við útréttir. Er þeim kostnaði jafnað niður sem öðrum fjallskilakostnaði. Heimilt er hreppsnefndum að greiða réttarbónda fyrir átroðning vegna réttarhalda eftir samkomulagi eða mati dómkvaddra manna. Réttarstæði má breyta eftir tillögu hreppsnefndar, ef meiri hluti fjallskilaskildra réttarfélagsmanna samþykkja, enda komi samþykki sýslunefndar til.

15. gr.

Sektir og viðurlög.

Hreppsnefnd hverri er skylt að gæta þess að ákvæðum reglugerðar þessarar sé fylgt.

Sektir fyrir brot á reglugerð þessari eða gegn einstökum ákvæðum hennar eru 50—500 krónur, nema þyngri refsing liggji við að lögum. Sektir renna í hlutað-eigandi sveitarsjóð.

Mál út af brotum á reglugerð þessari skal farið með sem opinber mál.

Reglugerð þessi, sem sýslunefnd Kjósarsýslu hefur samþykkt samkvæmt 41. gr. sveitarstjórnarlaga nr. 12 frá 31. maí 1927, staðfestist hér með til þess að öðlast þegar gildi. Jafnframt er úr gildi felld fjallskilamála-reglugerð Kjósarsýslu nr. 76 frá 22. ágúst 1921.

Landbúnaðarráðuneytið, 16. júlí 1954.

Steingrímur Steinþórsson.

Árni G. Eylands.